

Fra hjælpeløst menneske-frø til person

Objektivt ser vi, at alle fem handicapdimensioner karakteriserer det spæde barn og den tidlige opvækst. Dog er det ikke almindeligt at betragte småbørn som handicappede med mindre der er tydelige fysiske indikationer eller barnets udvikling afviger meget fra normaliteten. Sådan er det selvfølgelig, fordi det er naturens orden, og det specielle for menneskearten er, at afkommet fødes ufærdigt, og først endelig formes gennem den pædagogiske proces, vi kalder opdagelse.

I nærværende sammenhæng er det imidlertid afgørende at undersøge processen, der transformerer barnet fra »*et potentielt menneske*« til at være »*en person*«, defineret som »et fornuftigt, rettighedsbærende menneske« jævnfør *homo humanitatis* (s. 227). Det er blandt andet afgørende, fordi vi som samfund med alibi i pædagogikken og omsorgen retfærdiggør indgreb i selvbestemmelsen og overskridelser af børns personlige integritet, der ville være utænkelige overfor voksne personer (i det mindste uden dommerkendelse).

Det er et område, hvor der hersker megen uenighed. Hovedpositionerne er *værdighedsargumentet* overfor *vækstsargumentet*.

Værdighedsargumentet

Værdighedsargumentet siger, at mennesket har en umistelig værdi, der alene beror på at individet er et menneskeligt væsen. Immanuel Kant er af mange kendt som dén, der tydeligst har indrammet denne tankegang (Kant, 1999/[1785] s. 96):

Det, der står i relation til almenmenneskelige behov og tilbøjeligheder, har en **markedspris**; det der, også uden at forudsætte et behov, er i overensstemmelse med en vis smag, dvs. et velbehag ved vores sjælsevnes rent formålsløse spil, har en **affektionspris**; men det, der udgør betingelsen for at noget overhovedet kan være et formål i sig selv, har ikke blot en relativ værdi, dvs. en pris, med derimod en indre værdi, dvs. **værdighed**.

Vi genkender det fra "pro life"-bevægelsen, der ud fra værdighedstanken hævder, at barnet bærer alle menneskerettigheder fra undfangelsen, og i sin yderste konsekvens selv inden undfangelsen, således af visse livsvalg (eksempelvis stofmisbrug) gør det umoralsk at forsøge at blive forældre. Retfærdighedsvis – eller måske nærmere som historisk forklaring – bør nævnes, at "pro life" ofte også bygger sine argumenter på en stærkt antropocentrisk religiøs jødisk-kristen opfattelse hvori alle mennesker er skabt og individuelt elsket af Gud.

Som jeg ser det, overser "pro life"-bevægelsen imidlertid en nødvendig præmis i Kants etik, nemlig at den ikke handler om børn, men om, hvad han kalder, *fornuftsvæsener* (ibid s. 83):

... er det af yderste vigtighed, at man ikke får det indfald at ville udlede dette principps virkelighed af den **menneskelige naturs særlige egenskaber**. For pligt skal være handlingens praktisk-ubetingede nødvendighed; den må altså gælde for alle fornuftsvæsener (som er de eneste, hvorpå et imperativ kan anvendes) og **alene derfor** må den også være lov for alle menneskelige viljer.

For Kant er fornuftsvæsener nogle der har forståelse for at pligt og lov i mange forhold er en stærkere handlingsbegrundelse (imperativ), end ønsket om umiddelbar behovstilfredsstillelse, for det er først da, væsenet opnår selverkendelse af *at være et mål i sig selv*. Det burde være temmelig åbenlyst at ingen af disse to egenskaber er udviklet i det lille barn, så ifølge Kant kan værdighed ikke være en integreret del af barnet, men højst noget som fornuftsvæsenerne omkring barnet *tildeler* det, indtil barnet er vokset ind i modenhed.

Vækstargumentet

Der findes forskellige vækst-teorier for, hvordan barnet gadvist vokser ind i modenhed. På internettet kan findes mange artikler, som knytter modenhed sammen med hjernens udvikling (f.eks. [Larz Thielemann](#)), altså beskriver processen fra *homo infantis* til *homo sapiens*. Ligeledes skorter det heller ikke på teorier og politiske målsætninger for, hvordan barnet skal udvikle sig fra *homo infantis* til *homo economicus* (dvs. nyttig forbruger) og *homo faber* (dvs. nyttig arbejdskraft).

Dette siger imidlertid intet om, hvornår barnet bliver en *person*. Her kommer et andet menneskebillede i spil, nemlig *homo socius*, der »hævder menneskets plasticitet overfor sådanne [dvs. værdi- og normsystemers] sociale determinationer« (s. 68). Det danske institutionelle normsystem definerer følgende udviklingstrin (listen er ikke udtømmende):

- **12 ugers foster:** Grænse for svangerskabsafbrydelse efter begæring.
- **ca. 25 ugers foster:** På dette udviklingstrin er fosteret "levedygtigt" med nuværende neonatale behandlingsmuligheder.
- **Ved fødslen:** Retten til at blive anerkendt som selvstændigt individ, og til ikke at blive udsat for unødigt pinefuld behandling.
- **4½ - 5 år:** Personlig erstatningsansvarlige for forsætlige og uagtsomme handlinger, såfremt barnets udvikling er alderssvarende og - hvad retten kalder - 'fornuftige børn' på samme alder kunne have forudset konsekvenserne ([Forsikringsoplysningen 2003](#) s. 6).
- **6 år:** Ret til skolegang.
- **10 år:** Høringsret ved forældres skilsmisse.
- **13 år:** Nedre grænse for ret til at arbejde i sin fritid.
- **15 år:** Er omfattet af straffelovens bestemmelser.
- **15 - 18 år:** Forskellige rettigheder eksempelvis: Knallert- og traktorkørekort, jagttegn; køb af håndkøbsmedicin og lav-alkoholiske drikke.
- **18 år:** Personlig myndig (formelt voksen): Valgret, alm. kørekort, køb af tobak og alkohol.
- **Ældre:** Der findes lovgivning, der ikke anerkender den 18-årige som definitivt voksen. F.eks. skal man være 20 år for at kunne tage kørekort til motorcykel, 25 år for at kunne få alkoholbevilling og 30 år for at kunne få fuld kontanthjælp.

**Slagelse
Gymnasium**SKOLEN -
Praktisk informationUNDERVI
STX og HFDu er her: [Hjem](#) / [Nyheder](#) / [Aflysning af sidste skoledag](#)

Aflysning af sidste skoledag

Slagelse Gymnasium så sig nødsaget til at aflyse sidste skoledag for afgangsklasserne (hvor stort set alle er over 18 år) på grund af "umoden adfærd". I den efterfølgende storm på de sociale medier lød flere kommentarer: "Hvor var forældrene henne?"

Selvom det meste lovgivning er indrettet på, at 18 år er skæringspunkt mellem barn og voksen (jævnfør [Børnekonventionens artikel 1](#)), så er det ikke nødvendigvis det samme som

tidspunktet, hvor mennesket kulturelt opfattes som en rettighedsbærende person. De fleste, der har prøvet at være forældre til teenagere, har utvivlsomt oplevet sig selv involveret i intense diskussioner om "den unges ret til at bestemme over eget liv", og på egen krop mærket dilemmaet imellem forælderskabets tilsynspligt og nødvendigheden af at give den unge rum til at gøre sine egne erfaringer. I virkeligheden er det imidlertid ikke muligt at operere med faste grænser. Jeg har oplevet forældre, der lærer deres børn selv at klæde sig på og smøre madpakke helt ned fra 3-årsalderen, og andre forældre, der stadig snører sko og bærer skoletasken for deres 12-årige. Uden at kunne huske de eksakte kilder, er det i denne sammenhæng også nødvendigt at nævne de historier fra medierne, der fortæller om forældre, der går med til deres voksne (over 18 år) børns jobsamtaler og på børnenes vegne klager over for lave prøvekarakterer på universitetet.

Det kan være, det kommer til at lyde fordømmende (og det må det så gøre), men hvis ikke et menneske på 18 år har udviklet tilstrækkelig sikkerhed i at navigere ansvarligt og kompetent i den sociale metastruktur, vedkommende er vokset op i, så er der enten noget galt hos de omsorgspersoner, der har forestået opdragelsen eller med det pågældende menneskes kognitive funktionsniveau.

Her tænkes ikke på ansvarlighed i den definitive form, der forudsætter eksistensen af en fri vilje (jævnfør [homo emotionalis](#)), men i den mere dagligdags forståelse af at kunne tænke og planlægge strategisk, at kunne forudse konsekvenser og handle rationelt på den sociale arena for at forfølge sine mål.

Herved kommer vi tilbage til, at der er en sammenhæng mellem ansvarlighed og transitionen fra individuelt menneske til rettighedsbærende person. Her er den socialt konstruerede myndighedsalder i bedste fald kun et pejlemærke. Indenfor erstatningsret er den kronologiske alder således ikke de eneste kriterium, for barnets personlige erstatningsansvar afgøres i forhold til, om fornuftige børn på samme alder, ville kunne have forudset konsekvensen. Fornuft er således ikke en statisk størrelse indenfor jura, men en egenskab der udvikles i takt med, at barnet gør sig flere og flere erfaringer med tilværelsens kausalitet. Børns erfaringsverdner er imidlertid forskellige, så derfor er fornuften ikke éntydigt en egenskab ved barnet, men noget, der vokser i samspil med de muligheder den sociale kontekst giver for at erfare verdenen.

Litteratur

Kant, Immanuel (1999/1785): *Grundlæggelsen af sædernes metafysik*, Hans Reitzels Forlag

